

TURIZM SOHASIDA GAT TEXNOLOGIYASINING O‘RNI

Djurayev Mansur Egamberdiyevich*Guliston davlat universiteti**“Ekologiya va geografiya” kafedrası dotsenti***Husenov Jahongir Qo‘shmurol o‘g‘li***Guliston davlat universiteti**“Ekologiya va geografiya” kafedrası magistranti*

Annotatsiya: Bugunki kunda har qanday sohani zamonaviy texnologiyalarsiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Anashunday texnologiyalardan biri Geografik axborot tizimi (GAT) texnologiyasidir.

Kalit so‘zlar: GAT, turizm, texnologiya, modellashtirish, xarita, infratuzilma, ilova.

Geografik axborot tizimi — asosiy vazifalari [fazoviy-geografik](#) ma’lumotlarni to‘plash, saqlash, boshqarish, tahlil qilish, modellashtirish va tasvirlashdan iborat bo‘lgan mutaxassis tahlilchilar boshqaruvi ostidagi umumlashgan [kompyuter](#) tizimidir.

Sodda qilib aytganda, geografik axborot tizimi (GAT) o‘z ichiga xaritashunoslik, statistik tahlil hamda ma’lumotlar bazasini mujassamlashtiradi. GAT keng tarmoqli soha bo‘lib, xaritashunoslik, masofadan zondlash, yer tuzish, tabiiy resurslarni boshqarish, fotogrammetriya, geografiya, shaharsozlik, samoviy video hamda mahalliy qidiruv tizimlarida keng foydalanib kelinmoqda. Bugunki kunda GAT texnologiyasidan turizm sohasida ham foydalanib kelinmoqda.

Turizmدا GISdan foydalanishning asosiy afzalliklaridan biri zamonaviy, real vaqtdagi xaritalarni yaratish, qidiruv, navigatsiya tizimlarini ishlab chiqish imkoniyatidir. Ushubu dastur orqali sayyohlar notanish yerlardagi mehnoxona, sanatoriya, dam olish hududlari, tarixiy obidalar, turistik obyektlarni ko‘rish va tanlashi mumkin. Bu sayyohlarning sayohatga ketadigan vaqtini va mablag‘ini tejaydi, sayohat zavqini oshiradi. Bundan tashqari, GIS turizm talabini tahlil qilishda, hamda, prognozlashda ishlatiladi. Olingan ma’lumotlar asosida turistlar turistik yo‘nalishlarni aniqlash, talabning mavsumiyligini bilish, uning o‘zgarishini baholash va taklifni mos ravishda moslashtirish imkonini beradi.

Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyasi boshqaruvni yaxshilash, qarorlar qabul qilish va umumiy sayyohlik tajribasini yaxshilash orqali turizm sohasida muhim rol o‘ynaydi. Turizmда GATni qo‘llashning bir necha asosiy usullari mavjud:

1. Turistik manzillarni rejalashtirish va boshqarishda.

GAT batafsil geografik ma’lumotlarni taqdim etish orqali turistik yo‘nalishlarni rejalashtirish va boshqarishda yordam beradi. Bunga infratuzilma, tabiiy resurslar va diqqatga sazovor joylar haqidagi ma’lumotlar kiradi. Rejalashtiruvchilar GISdan quyidagi maqsadlarda foydalanishlari mumkin:

- Yangi diqqatga sazovor joylar, mehmonxonalar yoki transport vositalari uchun mos joylarni aniqlashlari;

- Bo‘sh joydan foydalanishni optimallashtirish, tirbandlikni kamaytirish va tashrif buyuruvchilarning umumiy tajribasini yaxshilash uchun tashrif buyuruvchilar oqimi xaritasini tuzishlari;

Parklar, o‘rmonlar yoki tarixiy joylar kabi tabiiy resurslarni tahlil qilishlari mumkin.

2. *Marshrut va marshrut xaritasini tuzish.*

GAT texnologiyasi sayyohlar uchun sayohat marshrutlarini yaratish va optimallashtirish uchun ishlatiladi. Bunga quyidagilar kiradi:

- Turistlar uchun diqqatga sazovor joylar, transport imkoniyatlari va turar joylarni ta’kidlaydigan interaktiv xaritalarni ishlab chiqish;

- Yaqinlik, sayohat vaqti yoki diqqatga sazovor joylar turi (masalan, madaniy joylar, plyajlar yoki sarguzasht joylari) kabi afzalliklar asosida maxsus marshrutlarni yaratish mumkin.

3. *Infratuzilmani rivojlantirish va saqlash*

GIS turizm zonalarida infratuzilmani rejalashtirish va texnik xizmat ko‘rsatish uchun ishlatiladi. Bu texnologiya orqali:

- Mavjud yo‘llar, transport tizimlari va qulayliklarni xaritalash;

- Sayyohlik joylariga, ayniqsa nogironligi bo‘lgan shaxslarga kirishni ta’minlanganlik darajasini aniqlash mumkin.

4. *Atrof-muhitga ta’sirni baholash*

Turizm ko‘pincha atrof-muhitga ta’sir qiladi va GAT ushbu ta’sirlarni baholash va kamaytirishga yordam beradi. Ushbu ta’sir va omillar quyidagilardan iborat:

- Turistik faoliyatning atrof-muhitga ta’sirini baholash uchun fazoviy tahlillarni o‘tkazish, masalan, Yerning tanazzulga uchrashi yoki tabiiy zaxiralarda ifloslanishi;

- Nozik ekotizimlarga zararni kamaytirish uchun turizmni rivojlantirish uchun ekologik toza hududlarni aniqlash;

- Turistik operatsiyalarning atrof-muhit izini monitoring qilish va boshqarish orqali barqaror turizm amaliyotlarini qo‘llab-quvvatlash kabi ishlarni amalga oshirish mumkin.

5. *Aqlli turizm va texnologiya integratsiyasi*

GIS aqlli turizmning asosiy qismi bo‘lib, bu yerda tashrif buyuruvchilar tajribasini yaxshilash uchun texnologiya va ma’lumotlar birlashtiriladi. Ushbu ma’lumotlar quyidagilardan iborat:

- Mobil ilovalar orqali GIS real vaqt rejimida joylashuvga asoslangan xizmatlarni, jumladan navigatsiya, voqealar bo‘yicha tavsiyalar va joylashuvga asoslangan reklamalarni taqdim etishi mumkin;

- Sayyohlik joylarida ajoyib tajribalarni taqdim etish uchun kengaytirilgan sayohat (AR) yoki virtual sayohat (VR) bilan integratsiyalashi mumkin.

Xulosa

GIS turizm sektorining samaradorligi va barqarorligini oshiradigan kuchli vositadir. Rejalashtirish, boshqarish, marketing va atrof-muhit monitoringini takomillashtirish orqali GIS turizm tashkilotlari va yo‘nalishlariga turistlar ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi, shu bilan birga uzoq muddatli o‘shish va barqarorlikni ta’minlaydi.